

**NHỮNG HÀNH ĐỘNG CẤP BÁCH
BẢO VỆ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ**

TRƯỚC NGUY CƠ TUYỆT CHỦNG - 2024

Từ năm 2016 đến nay, hàng năm, ENV đều đánh giá và xác định những vấn đề cấp bách cần được ưu tiên để xử lý hiệu quả tình trạng buôn bán động vật hoang dã (ĐVHD) trái phép, góp phần bảo vệ các quần thể ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm của nước nhà và từng bước xóa bỏ vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép toàn cầu.

Trong năm 2024, ENV nhận thấy 12 vấn đề trọng tâm cần tập trung như sau:

01 | XÓA BỎ CÁC ĐƯỜNG DÂY BUÔN BÁN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ XUYÊN QUỐC GIA QUY MÔ LỚN VÀ NGHIÊM TRỊ NHỮNG ĐỐI TƯỢNG CẦM ĐẦU

Trong những năm gần đây, ENV đã ghi nhận nhiều nỗ lực của các cơ quan chức năng trong công tác xử lý các đối tượng cầm đầu đường dây buôn bán ĐVHD trái phép quy mô lớn.

Từ năm 2017 đến nay, 5 đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD xuyên quốc gia quy mô lớn đã bị điều tra và bắt giữ. Ngoài ra, 2 đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD lớn khác đã bị kết án tù về các hành vi phạm tội không liên quan đến ĐVHD.

Gần đây nhất, cơ quan chức năng tại Hà Nội đã bắt giữ thành công đối tượng Cao Xuân Mạnh – kẻ cầm đầu đường dây buôn bán hổ quy mô lớn hoạt động trên địa bàn tỉnh Nghệ An và Lào.

Đây là những thành quả rất đáng tự hào. Tuy nhiên, chúng ta vẫn phải tiếp tục nỗ lực đấu tranh không ngừng nghỉ. Theo ghi nhận của ENV, hiện còn ít nhất **15** đối tượng cầm đầu các đường dây vận chuyển, buôn bán trái phép ngà voi, vảy tê tê và sừng tê giác xuyên quốc gia với quy mô lớn tại Việt Nam vẫn chưa bị phát hiện và xử lý.

Việc phát hiện, thu giữ tang vật ĐVHD đóng vai trò quan trọng trong nỗ lực ngăn chặn các hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép. Tuy nhiên, chỉ khi những kẻ cầm đầu các đường dây buôn bán ĐVHD quy mô lớn bị điều tra, truy cứu trách nhiệm hình sự và xử lý nghiêm thì các đường dây tội phạm mới bị triệt phá, từ đó tạo nên những chuyển biến đáng kể trong công tác đấu tranh với tội phạm về ĐVHD. Thành công truy cứu trách nhiệm hình sự những đối tượng cầm đầu này không chỉ góp phần xóa bỏ đáng kể vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép toàn cầu mà còn đảm bảo mục tiêu giáo dục, răn đe các đối tượng khác.

Hành động: Các cơ quan thực thi pháp luật cần đặt ưu tiên hàng đầu và tập trung thời gian, nguồn lực vào việc điều tra, xác định các đối tượng cầm đầu những đường dây buôn bán ĐVHD trái phép xuyên quốc gia quy mô lớn để từ đó phát hiện, bắt giữ, khởi tố và áp dụng hình phạt nghiêm khắc với các đối tượng này nhằm giảm thiểu vai trò của Việt Nam trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép toàn cầu.

TRUY NÃ

HIỆN CÒN ÍT NHẤT **15** ĐỐI TƯỢNG CẦM ĐẦU VẪN CHƯA BỊ PHÁT HIỆN VÀ XỬ LÝ.

02

ĐIỀU TRA CHUYÊN SÂU CÁC VỤ VẬN CHUYỂN ĐỘNG VẬT HOANG DÃ TRÁI PHÉP QUY MÔ LỚN TẠI KHU VỰC CẢNG ĐỂ XÁC ĐỊNH, BẮT GIỮ VÀ TRUY CỨU TRÁCH NHIỆM HÌNH SỰ NHỮNG ĐỐI TƯỢNG CÓ LIÊN QUAN

Kể từ năm 2015, tổng cộng 34 vụ buôn bán ĐVHD trái phép đã được phát hiện tại các cảng biển ở Việt Nam với gần 80 tấn ngà voi, sừng tê giác và vây tê tê bị tịch thu. Riêng trong năm 2023, các cơ quan chức năng đã phát hiện và thu giữ 8 tấn ngà voi và vây tê tê.

Ngày 18/7/2024, Tòa án nhân dân thành phố Hải Phòng đã tuyên phạt 10 năm tù đối với Hoàng Văn Hào, Giám đốc một doanh nghiệp tại huyện Thường Tín (Hà Nội). Trước đó, công ty của Hoàng Văn Hào đã bị phát hiện đứng tên nhập lậu hai lô hàng chứa 615 kg ngà voi tại cảng Lạch Huyện. Đây là vụ án đầu tiên tại thành phố Hải Phòng mà một đối tượng đóng vai trò quan trọng trong mạng lưới buôn bán ĐVHD trái phép qua khu vực cảng biển bị bắt giữ và đưa ra xét xử. Thành công này không chỉ cho thấy những nỗ lực của các cơ quan chức năng thành phố Hải Phòng trong công tác điều tra mà còn là động lực khích lệ các cơ quan thực thi pháp luật trên cả nước tích cực điều tra các vụ vận chuyển ĐVHD có quy mô lớn tại cảng để đưa những đối tượng cầm đầu ra xét xử. Theo quan điểm của ENV, thiệt hại từ việc mất một hay vài chuyên hàng sẽ không khiến những đối tượng cầm đầu các đường dây buôn bán lớn chùn bước nhưng nhiều đối tượng sẽ không muốn tiếp tục liều lĩnh đánh đổi tự do cá nhân nếu nhận thấy nguy cơ bị phát hiện, bắt giữ và khởi tố cao.

Hành động: Các đơn vị quản lý cảng và các cơ quan thực thi pháp luật cần tiến hành công tác điều tra chuyên sâu sau những vụ bắt giữ ĐVHD lớn tại cảng nhằm xác định được những kẻ đứng sau các lô hàng ĐVHD này thay vì chỉ tập trung vào các đối tượng vận chuyển và đối tượng đóng vai trò thứ yếu khác. Một điều quan trọng khác là các cơ quan chức năng cần tiếp tục áp dụng công nghệ trong quá trình điều tra và phân tích dữ liệu máy tính, điện thoại di động, các bằng chứng khác thu giữ được trong vụ án, cũng như theo dõi dòng tiền - thông tin có thể giúp kết nối chủ hàng với các đối tượng khác có liên quan đến lô hàng và đặc biệt là nguồn hàng. Hơn nữa, trong bối cảnh các lô hàng đều được nhập lậu từ nước ngoài, việc tăng cường hợp tác với các cơ quan thực thi pháp luật từ những quốc gia có liên quan sẽ là yếu tố tiên quyết dẫn đến thành công của hoạt động điều tra với mục tiêu xóa bỏ các mạng lưới buôn bán trái phép ĐVHD xuyên quốc gia và đảm bảo tính răn đe. Trong một số trường hợp, cơ quan thực thi pháp luật của các quốc gia khác cũng có thể đang trong quá trình điều tra cùng một vụ án và nắm giữ những thông tin quan trọng có thể hỗ trợ công tác điều tra của cơ quan công an tại Việt Nam.

Ngoài ra, việc đảm bảo sự có mặt của đại diện cơ quan công an ngay tại thời điểm phát hiện, thu giữ tang vật ĐVHD ở sân bay, cảng biển sẽ góp phần nâng cao hiệu quả công tác điều tra, tránh để sự chậm trễ làm phức tạp hoặc gây ảnh hưởng xấu đến hoạt động này.

03 | XÓA BỎ NẠN THAM NHŨNG

Tham nhũng là một vấn đề rất nhạy cảm nhưng cũng là rào cản lớn trong nỗ lực đấu tranh với tội phạm về ĐVHD, đặc biệt trong các vụ buôn lậu loài, sản phẩm ĐVHD có giá trị cao trên thị trường như sừng tê giác hay ngà voi.

Các đối tượng buôn bán ĐVHD trái phép thường “nhờ cậy” một số cán bộ thoái hóa để có thể “lách luật”. Tham nhũng có thể xảy ra dưới nhiều hình thức khác nhau, từ việc cấp phép thành lập các cơ sở gây nuôi thương mại ĐVHD để các đối tượng dùng làm “vỏ bọc” hợp pháp nhằm buôn bán ĐVHD có nguồn gốc từ tự nhiên đến việc tạo điều kiện cho các lô hàng ĐVHD trái phép thông quan tại các cửa khẩu, hay tha bổng những đối tượng vi phạm đáng lẽ phải bị bắt giữ và xử lý nghiêm. Thậm chí, ngay cả sau khi bị bắt giữ, một số đối tượng cũng sẵn sàng chi trả một số tiền lớn để có thể được giảm án hoặc không phải chịu hình phạt tù.

Hành động: Các cơ quan chức năng cần tiếp tục nâng cao tính minh bạch, chính trực và tinh thần trách nhiệm trong quá trình điều tra, bắt giữ và xử lý các vi phạm về ĐVHD để giảm thiểu nạn tham nhũng. Áp dụng pháp luật một cách hiệu quả và nhất quán cũng là cách thể hiện tinh thần thượng tôn pháp luật và đảm bảo sự công bằng, bình đẳng vì lợi ích chung của toàn xã hội.

04 | NÂNG CAO HIỆU QUẢ RĂN ĐE, PHÒNG NGỪA TỘI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ

Bộ luật Hình sự 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017) có hiệu lực từ 01/01/2018 đã đánh dấu một bước tiến lớn trong nỗ lực đấu tranh phòng chống tội phạm về ĐVHD tại Việt Nam. Kết quả phân tích dữ liệu của ENV trong 10 năm qua cho thấy các cơ quan tiến hành tố tụng đã áp dụng quan điểm nhất quán và hình phạt nghiêm khắc với các đối tượng phạm tội về ĐVHD, từ đó tăng cường tính răn đe, phòng ngừa loại tội phạm này. Mặc dù tỷ lệ vụ án áp dụng hình phạt tù cũng như mức hình phạt tù trung bình với các đối tượng phạm tội trong năm 2023 có phần thấp hơn so với những năm trước, đặc biệt là so với các cột mốc trong năm 2019 và 2020, nhưng nhìn chung, kể từ năm 2018 đến năm 2023, số vụ án được đưa ra xét xử và mức hình phạt tù đối với tội phạm về ĐVHD đã có sự gia tăng đáng kể, vượt xa số liệu ghi nhận ở giai đoạn trước (2014 - 2017).

Bảng 1: Hiệu quả công tác xét xử tội phạm về ĐVHD từ năm 2014 đến năm 2023

Năm	2014	2015	2016	2017	Bộ luật Hình sự 2015, sửa đổi bổ sung 2017 có hiệu lực	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Số vụ án được đưa ra xét xử	15	24	54	64		63	95	120	141	159	218
Số vụ xét xử có đối tượng bị phạt tù	10	11	19	19		29	46	59	64	74	85
Tỷ lệ các vụ án áp dụng hình phạt tù	66,7	45,8	35,2	29,7		46	48,4	49,2	45,4	46,5	39
Số đối tượng bị áp dụng hình phạt tù	12	15	22	27		39	79	95	84	108	115
Mức hình phạt tù trung bình (theo năm)	1,46	0,98	1,55	1,21		3,08	4,48	4,09	3,60	3,06	2,80

ENV tin rằng việc áp dụng nhất quán và triệt để Bộ luật Hình sự trong một thời gian dài và tuyên truyền hiệu quả các thông tin xét xử sẽ khiến các đối tượng vi phạm thấy rõ những hậu quả pháp lý nghiêm trọng nếu thực hiện hành vi phạm tội về ĐVHD, từ đó, góp phần giảm thiểu tối đa tội phạm về ĐVHD.

Hành động: ENV kêu gọi các kiểm sát viên và thẩm phán trên cả nước kiên quyết thực hiện 3 KHÔNG: KHÔNG KHOAN NHƯỢNG, KHÔNG THÔNG CẢM và KHÔNG TƯ LỢI trong công tác xử lý các vụ án về ĐVHD. Các cơ quan thực thi pháp luật và cơ quan tiến hành tố tụng cũng cần vận dụng hiệu quả Bộ luật Hình sự, tối đa hóa giá trị răn đe từ việc bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự đối tượng phạm tội để có thể tạo nên những chuyển biến tích cực trong cuộc chiến với tội phạm về ĐVHD và dần loại bỏ tội phạm này khỏi xã hội.

05

BAN HÀNH DANH MỤC CÁC LOÀI ĐỘNG VẬT HOANG DÃ ĐƯỢC PHÉP NUÔI THƯƠNG MẠI TẠI VIỆT NAM ĐỂ GIẢI QUYẾT TÌNH TRẠNG NHẬP LỤU VÀ HỢP PHÁP HÓA ĐỘNG VẬT HOANG DÃ CÓ NGUỒN GỐC BẤT HỢP PHÁP

Theo số liệu của Cục Kiểm lâm vào cuối năm 2022, cả nước có khoảng 8.600 cơ sở nuôi thương mại ĐVHD đã đăng ký/thông báo hoạt động và ước tính còn nhiều cơ sở hoạt động tự phát hoặc đang trong quá trình chờ cấp phép khác. Các cơ sở nuôi thương mại có đăng ký hiện được phép nuôi thương mại ít nhất 39 loài đang bị đe dọa trên toàn cầu. Các chuyên gia vẫn còn quan ngại về khả năng nhiều loài trong số này có nguồn gốc từ tự nhiên và đang bị “hợp pháp hóa” thông qua các cơ sở nuôi thương mại ĐVHD được cấp phép trước khi bán ra thị trường. Đây là một mối đe dọa lớn đối với đa dạng sinh học của Việt Nam và các quốc gia lân cận.

Cơ chế quản lý và giám sát hoạt động gây nuôi thương mại ĐVHD tại Việt Nam chưa hiệu quả cùng với chế tài xử lý các trường hợp vi phạm còn chưa đủ sức răn đe đã tạo điều kiện cho một số chủ nuôi lợi dụng để hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp vì chi phí thu mua ĐVHD từ tự nhiên thấp hơn nhiều so với việc nhân giống và nuôi ĐVHD tại cơ sở.

Mặc dù không phải tất cả các cơ sở nuôi ĐVHD được cấp phép đều tham gia vào hoạt động nhập lậu, hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp, nhưng nhiều bằng chứng cho thấy hoạt động trái phép này đang diễn ra trên diện rộng. Những đối tượng buôn lậu có thể dễ dàng “mua” giấy tờ từ cơ sở nuôi ĐVHD được cấp phép để chứng minh ĐVHD đang được vận chuyển có nguồn gốc “hợp pháp”.

Hợp pháp hóa ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp thông qua các cơ sở gây nuôi thương mại là một trong những mối đe dọa đối với đa dạng sinh học của

Việt Nam. Để đảm bảo hoạt động của các cơ sở nuôi thương mại ĐVHD hợp pháp đồng thời ngăn chặn các đối tượng lợi dụng lỗ hổng pháp luật để thực hiện hành vi vi phạm thì cần phải có các giải pháp khả thi nhằm thắt chặt quản lý, tăng cường hiệu quả giám sát hoạt động mua bán và áp dụng các chế tài xử lý nghiêm khắc, trong đó có xử phạt hành chính, hủy bỏ mã số của các cơ sở vi phạm, tịch thu ĐVHD, thậm chí, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự đối tượng vi phạm trong các trường hợp nghiêm trọng.

ENV cho rằng việc ban hành “Danh mục các loài được phép gây nuôi sinh sản vì mục đích thương mại” sẽ là giải pháp nhanh chóng và hữu hiệu giúp loại bỏ việc sử dụng các cơ sở được cấp phép làm vỏ bọc nhập lậu ĐVHD, từ đó, góp phần giảm thiểu tác động tiêu cực của hiện tượng này đến đa dạng sinh học của Việt Nam. Danh mục này sẽ chỉ bao gồm những loài ĐVHD sinh sản tốt trong điều kiện nuôi nhốt, có hiệu quả kinh tế cao và không bị đe dọa trong tự nhiên. Các cơ quan chức năng cũng có thể xem xét các rủi ro về dịch tễ khi xây dựng Danh mục này.

Việc ban hành Danh mục các loài được phép gây nuôi sinh sản vì mục đích thương mại sẽ giúp giảm thiểu gánh nặng thủ tục hành chính đối với cả cơ quan chức năng và các chủ cơ sở nuôi nhờ việc đơn giản hóa quy trình đăng ký, quản lý, giám sát hoạt động nuôi thương mại ĐVHD. Nhờ vậy các cơ quan chức năng cũng có thời gian tập trung xử lý về lâu dài tình trạng nhập lậu và hợp pháp hóa ĐVHD tại một số cơ sở nuôi.

Hành động: Cùng với thắt chặt khâu quản lý hoạt động của các cơ sở nuôi thương mại ĐVHD, ENV cho rằng việc ban hành Danh mục các loài được phép gây nuôi sinh sản vì mục đích thương mại sẽ hỗ trợ công tác quản lý, góp phần bảo vệ đa dạng sinh học của Việt Nam, đồng thời ngăn chặn triệt để tình trạng “nhập lậu” và nuôi thương mại trái phép các loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm. Sự tồn tại của Danh mục này là một giải pháp mang lại lợi ích cho cả cơ quan quản lý, cơ sở nuôi và ĐVHD.

06

XÂY DỰNG KHUNG PHÁP LÝ THỐNG NHẤT ĐỂ QUẢN LÝ CÁC CƠ SỞ BẢO TỒN ĐA DẠNG SINH HỌC VÀ CÁC CƠ SỞ NUÔI ĐỘNG VẬT HOANG DÃ KHÔNG VÌ MỤC ĐÍCH THƯƠNG MẠI

Hiện nay, sự thiếu chặt chẽ trong khuôn khổ pháp lý và mâu thuẫn trong quản lý hoạt động của các cơ sở bảo tồn và các cơ sở nuôi ĐVHD không vì mục đích thương mại khác đang ảnh hưởng đáng kể đến công tác bảo tồn ĐVHD tại Việt Nam. Trong bối cảnh ngày càng nhiều cơ sở nuôi ĐVHD tư nhân như vườn động vật, cơ sở nuôi ĐVHD bán hoang dã, hay các khu du lịch sinh thái được thành lập, các cơ quan Nhà nước cần nhanh chóng xây dựng một cơ chế quản lý, giám sát chặt chẽ và hiệu quả hơn đối với các loại hình cơ sở nói trên để đảm bảo ĐVHD được nuôi có nguồn gốc hợp pháp, cũng như các cơ sở này không tham gia vào các hoạt động thương mại liên quan đến ĐVHD. Ngoài ra, cũng cần phải xem xét cách thức xác định và cơ chế đảm bảo các cơ sở bảo tồn và các cơ sở nuôi ĐVHD không vì mục đích thương mại khác được thành lập nhằm phục vụ hai mục đích chính là bảo tồn ĐVHD và/hoặc giáo dục cộng đồng.

Về cơ bản, hầu hết các cơ sở đã thành lập hiện đang hoạt động trong khuôn khổ pháp luật. Tuy nhiên, các quy định quản lý chặt chẽ hơn là rất cần thiết nhằm tạo hành lang pháp lý đầy đủ cho các cơ sở hoạt động chân chính tiếp tục phát huy và buộc các cơ sở có dấu hiệu vi phạm phải tuân thủ pháp luật hoặc ngừng hoạt động. Điều này đặc biệt quan trọng trong bối cảnh một số cơ sở cá biệt hiện vẫn còn chưa đảm bảo nguồn gốc hợp pháp của ĐVHD, có dấu hiệu “hợp pháp hóa” ĐVHD có nguồn gốc bất hợp pháp (ví dụ như trường hợp nghi ngờ nhập lậu và hợp pháp hóa hổ tại một khu du lịch sinh thái) hay có hoạt động khai thác và buôn bán các cá thể ĐVHD đang nuôi nhốt vì mục đích thương mại.

Hành động: Xây dựng một văn bản quy phạm pháp luật phân biệt rạch ròi giữa mô hình cơ sở bảo tồn đa dạng sinh học và các cơ sở nuôi ĐVHD không vì mục đích thương mại khác là vô cùng cần thiết trong giai đoạn hiện nay. Văn bản này nên bao gồm các tiêu chí cụ thể cho việc thành lập cơ sở cũng như thiết lập công cụ quản lý hiệu quả để giám sát hoạt động của các cơ sở này sau thành lập. Ngoài ra, văn bản quy phạm pháp luật mới cũng cần nghiêm cấm hoạt động khai thác thương mại ĐVHD, đảm bảo tất cả các cá thể ĐVHD được nuôi nhốt phải có nguồn gốc hợp pháp cũng như có các cơ chế quản lý hoạt động gây nuôi sinh sản để hoạt động này chỉ được thực hiện với mục đích đóng góp cho công tác bảo tồn và giáo dục.

Văn bản quy phạm pháp luật này cũng cần quy định nguyên tắc xử lý các hành vi vi phạm tại cơ sở bảo tồn đa dạng sinh học và các cơ sở khác có liên quan, từ xử phạt hành chính đến truy cứu trách nhiệm hình sự, tịch thu ĐVHD và tước giấy phép hoạt động trong những trường hợp vi phạm nghiêm trọng.

07

XỬ LÝ ĐỨT ĐIỂM TÌNH TRẠNG BUÔN BÁN TRÁI PHÉP HỔ TẠI VIỆT NAM, ĐẶC BIỆT LÀ TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH NGHỆ AN

Từ năm 2018 đến nay, ENV đã ghi nhận 85 vụ bắt giữ liên quan đến hoạt động buôn bán trái phép 113 cá thể hổ (cả sống và chết) tại Việt Nam. Trong phần lớn các vụ bắt giữ này, hổ được cho là có nguồn gốc từ tỉnh Nghệ An - điểm nóng về nuôi nhốt và buôn bán hổ trái phép ở Việt Nam và cũng là nơi cư trú của một số đối tượng buôn lậu ĐVHD xuyên quốc gia khét tiếng.

Theo thông tin ENV ghi nhận, phần lớn những kẻ cầm đầu các đường dây buôn bán hổ – những kẻ được cho là có thể kiểm soát tới 60-80% số lượng hổ bị buôn bán trái phép tại Việt Nam - hiện đều đang tập trung ở ba huyện Yên Thành, Quỳnh Lưu, Diễn Châu của tỉnh Nghệ An. Theo nhiều nguồn tin, hàng trăm cá thể hổ được mua từ Lào và Thái Lan từ khi còn nhỏ đang được các hộ dân ở những huyện này nuôi nhốt dưới hầm tại nhà riêng.

Năm 2021, vụ bắt giữ 17 cá thể hổ bị 2 hộ dân nuôi nhốt trái phép trong hầm nhà ở huyện Yên Thành đã đặt dấu mốc tích cực trong nỗ lực của tỉnh Nghệ An trên hành trình giải quyết tình trạng buôn bán hổ trái phép trên địa bàn. Tuy nhiên, từ năm 2021 đến nay, ENV chưa nhận thấy nhiều chuyển biến đáng kể tại tỉnh Nghệ An và các đối tượng vẫn tiếp tục thực hiện hoạt động nuôi nhốt, buôn bán hổ trái phép. ENV cho rằng các cơ quan thực thi pháp luật cần tăng cường những biện pháp ngăn chặn cần thiết tại tỉnh Nghệ An và tỉnh Hà Tĩnh giáp ranh để chấm dứt hoạt động buôn bán hổ trái phép tại Việt Nam.

2018-2024
85 VỤ BẮT GIỮ LIÊN QUAN ĐẾN HỔ
113 CÁ THỂ HỔ (CẢ SỐNG VÀ CHẾT) BỊ TỊCH THU

Hành động: ENV đề nghị các cơ quan chức năng tại tỉnh Nghệ An thực hiện một số giải pháp sau: (1) tập trung điều tra, bắt giữ và truy cứu trách nhiệm hình sự ít nhất 5 đối tượng buôn bán hổ quy mô lớn đang còn hoạt động trên địa bàn; (2) thu giữ toàn bộ số hổ bị người dân nuôi nhốt trái phép trong hầm; (3) đóng cửa các cơ sở nuôi hổ đã đăng ký trên địa bàn tỉnh nhưng có dấu hiệu nhập lậu, “hợp pháp hóa” hổ; (4) hợp tác với chính phủ Lào để đóng cửa các cơ sở nuôi nhốt hổ do người Việt Nam làm chủ hoặc điều hành tại Lào mà có hoạt động buôn bán hổ trái phép về Việt Nam; và (5) tăng cường kiểm soát tại cửa khẩu Cầu Treo (tỉnh Hà Tĩnh) để cắt đứt con đường vận chuyển hổ con cũng như các cá thể ĐVHD khác từ Lào về Việt Nam.

08 | TĂNG CƯỜNG ĐẤU TRANH VỚI VI PHẠM VỀ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ TRÊN INTERNET

Năm 2015, vi phạm về ĐVHD trên Internet chỉ chiếm khoảng **21% (284 vụ)** trong tổng số các vi phạm về ĐVHD được ENV ghi nhận. Tuy nhiên, trong giai đoạn 2018 - 2023, tỷ lệ vi phạm về ĐVHD trực tuyến đã gia tăng đáng kể, chiếm tỷ lệ **54% (9.344 vụ)**. Với xu hướng gia tăng như hiện tại của vi phạm về ĐVHD trên không gian mạng, việc tiếp cận và xử lý từng hành vi vi phạm cụ thể là không khả thi. Thay vào đó, các cơ quan chức năng cần đánh giá đúng tầm quan trọng của việc xóa bỏ vi phạm về ĐVHD trên Internet và tập trung xử lý những đầu mối cung cấp ĐVHD lớn cũng như tăng cường hiệu quả răn đe, phòng ngừa vi phạm.

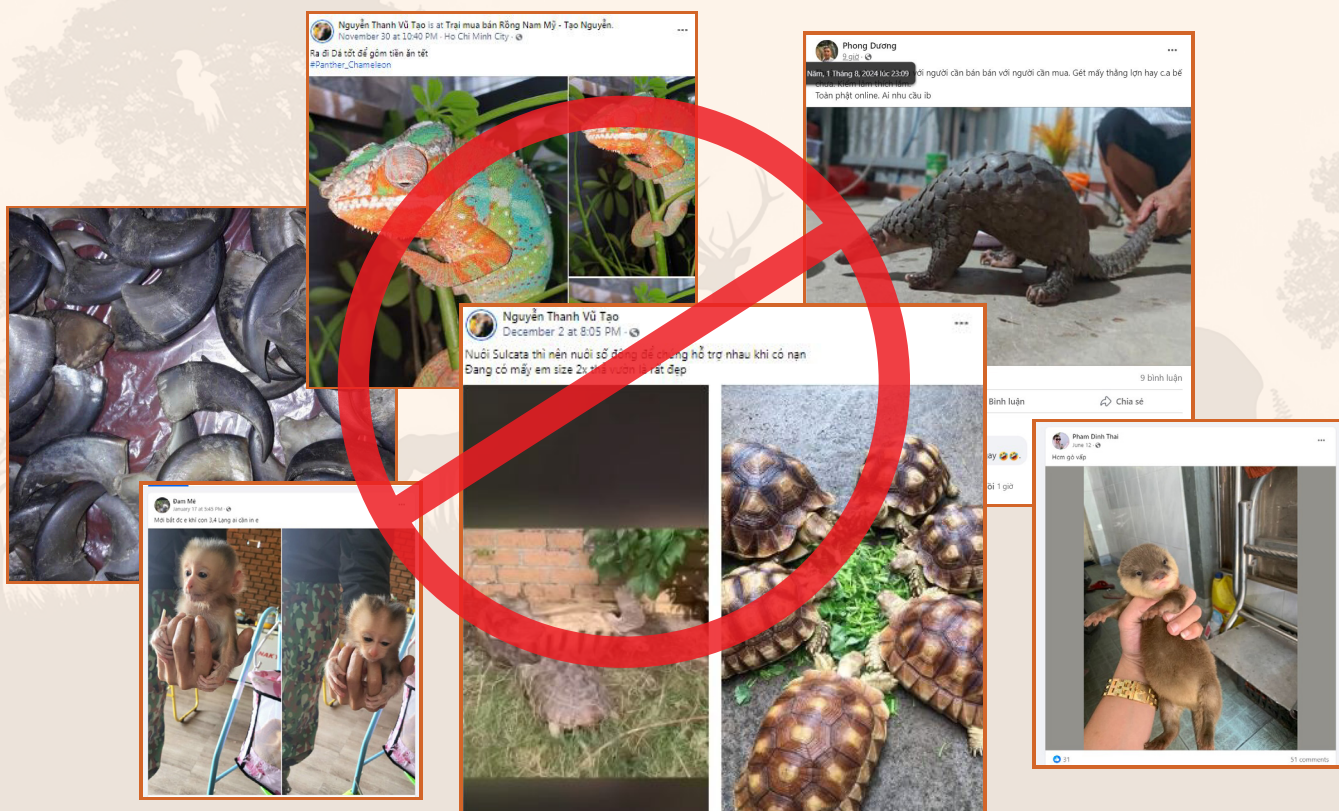
ENV cho rằng việc tăng cường các biện pháp xử phạt mạnh mẽ mang tính răn đe và tuyên truyền rộng rãi các hình thức xử phạt này sẽ có thể giải quyết khoảng 90% các vi phạm trực tuyến về ĐVHD. Các đối tượng sẽ tuân thủ quy định pháp luật và không tiếp tục buôn bán ĐVHD trên Internet nếu nhận thấy những hậu quả pháp lý nghiêm trọng từ hoạt động này. Để thực hiện được điều đó, cơ quan chức năng không chỉ cần thực thi hiệu quả các quy định pháp luật mà còn phải áp dụng các chế tài nghiêm khắc để đảm bảo hiệu quả răn đe.

Thời gian gần đây, ENV đã ghi nhận nhiều nỗ lực của các cơ quan chức năng trên cả nước trong công tác đấu tranh với vi phạm về ĐVHD trên không gian mạng. Bên cạnh việc tịch thu tang vật và bắt giữ các đối tượng vi phạm, các cơ quan chức năng cũng đã áp dụng hình phạt tiền để răn đe các đối tượng quảng cáo bán ĐVHD trực tuyến với mức phạt thực tế lên đến 85 triệu đồng cho hành vi quảng cáo. Bên cạnh việc phạt tiền để ngăn chặn các đối tượng quảng cáo bán ĐVHD trực tuyến, các cơ quan chức năng cũng cần có hành động quyết liệt hơn với các đối tượng tiếp tục vi phạm sau khi đã được khuyến cáo.

Hành động: Chính quyền địa phương nên xem xét ban hành văn bản chỉ đạo các cơ quan chức năng tăng cường hiệu quả thực thi pháp luật và xử lý các đối tượng là nguồn cung hàng hóa cho hoạt động buôn bán ĐVHD trên không gian mạng cũng như bắt giữ, truy cứu trách nhiệm hình sự và áp dụng hình phạt nghiêm khắc với các đối tượng vi phạm để tăng cường mục tiêu răn đe.

Các cơ quan chức năng cũng có thể cân nhắc yêu cầu các doanh nghiệp quản lý mạng xã hội như Facebook chủ động giải quyết các hoạt động bất hợp pháp diễn ra trên nền tảng trực tuyến hoặc chấm dứt hoạt động tại Việt Nam cho đến khi các doanh nghiệp này sẵn sàng hợp tác với Chính phủ Việt Nam để giảm thiểu và loại bỏ các hoạt động bất hợp pháp diễn ra trên nền tảng do họ quản lý.

09

CHẤM DỨT TÌNH TRẠNG NUÔI NHỐT GẤU LẤY MẬT TẠI VIỆT NAM VÀ ĐÓNG CỬA TOÀN BỘ CÁC TRẠI GẤU TƯ NHÂN Ở THỦ ĐÔ HÀ NỘI

Việt Nam đang tiến gần hơn đến mục tiêu chấm dứt hoàn toàn tình trạng nuôi nhốt gấu. Hiện chỉ còn 192 cá thể gấu bị nuôi nhốt tại các trại gấu tư nhân và đã có 46 tỉnh thành không có/còn gấu nuôi nhốt. Để thực hiện được mục tiêu này, các cơ quan chức năng cần tăng cường giám sát các cơ sở nuôi nhốt gấu, xử lý nghiêm các vi phạm liên quan đến gấu, kiên quyết không bồi thường cho chủ nuôi khi chuyển giao gấu và tiếp tục thuyết phục các chủ nuôi tự nguyện giao nộp gấu cho Nhà nước. Con đường để “cán đích” tuy rất đơn giản nhưng cũng đòi hỏi nỗ lực đồng bộ và quyết tâm của các cơ quan chức năng có liên quan, đặc biệt là Ủy ban nhân dân các cấp và lực lượng Kiểm lâm tại các tỉnh thành còn gấu bị nuôi nhốt, điển hình là tại thủ đô Hà Nội.

ENV đánh giá cao những nỗ lực của các cơ quan chức năng thành phố Hà Nội trong việc chấm dứt tình trạng nuôi nhốt gấu tại điểm nóng lớn nhất cả nước về nuôi nhốt gấu lấy mật. Theo đó, trong 6 tháng đầu năm 2024, 7/11 cá thể gấu được tự nguyện chuyển giao trên cả nước đến từ các trại nuôi tại Hà Nội. Tuy nhiên, Hà Nội hiện vẫn còn 94 cá thể gấu đang bị nuôi nhốt tại 16 trại tư nhân, chủ yếu tập trung tại huyện Phúc Thọ, chiếm 49% tổng số cá thể gấu bị nuôi nhốt trên cả nước. Do đó, cơ quan chức năng cần phải nỗ lực hơn nữa để đảm bảo chấm dứt hoàn toàn hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật tại thủ đô.

Hành động: Ủy ban nhân dân các tỉnh thành còn hoạt động nuôi nhốt gấu cần chỉ đạo các sở, ban, ngành liên quan tăng cường vận động chủ nuôi tự nguyện chuyển giao số gấu còn lại, với mục tiêu cùng với 46 tỉnh thành khác trên cả nước chấm dứt hoàn toàn tình trạng nuôi nhốt gấu lấy mật. Với vị thế là thủ đô, chính quyền thành phố Hà Nội và huyện Phúc Thọ cần sớm đặt ra một mốc thời gian cụ thể cho việc chấm dứt triệt để hoạt động nuôi nhốt gấu lấy mật cũng như đưa Hà Nội trở thành tấm gương cho các địa phương vẫn còn hoạt động nuôi nhốt gấu khác noi theo.

10 | NGĂN CHẶN SỰ DU NHẬP VÀ PHÁT TRIỂN CỦA CÁC SINH VẬT CẢNH NGOẠI LAI

Hoạt động buôn bán các loài động vật ngoại lai chủ yếu để nuôi làm cảnh đang có xu hướng gia tăng ở Việt Nam, đặc biệt là trong giới trẻ. Chỉ riêng năm 2023, ENV đã ghi nhận hơn 316 vụ vi phạm với khoảng 19.320 cá thể ĐVHD ngoại lai bị buôn bán hoặc nuôi nhốt. Hơn nữa, ENV cũng đã ghi nhận một số cơ sở đã được cấp phép hoặc đang hoạt động trái phép nuôi nhốt hàng trăm, thậm chí hàng nghìn cá thể ĐVHD ngoại lai.

Việc buôn bán các loài ngoại lai là mối đe dọa tiềm ẩn đối với đa dạng sinh học và sức khỏe con người nếu chúng được thả hoặc thoát ra ngoài tự nhiên. Hơn nữa, một số loài ngoại lai bị buôn bán còn là loài ĐVHD nguy cấp, quý, hiếm nhiều khả năng bị săn bắt từ tự nhiên và nhập lậu vào Việt Nam.

Hành động: Các cơ quan quản lý Nhà nước như Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Bộ Tài nguyên và Môi trường, Bộ Y tế cần phải khẩn trương vào cuộc và chủ động giải quyết triệt để tình trạng buôn bán trái phép các loài ngoại lai đang gia tăng nhanh chóng ở Việt Nam trước khi tình trạng này phát triển vượt tầm kiểm soát.

Ngoài việc ban hành các quy định cụ thể quản lý hoạt động nuôi ĐVHD nói chung và các loài ngoại lai nói riêng để làm cảnh, nghiêm cấm hoàn toàn việc thả các loài ngoại lai vào tự nhiên và xem xét kỹ lưỡng hoạt động nuôi thương mại loài ngoại lai, các cơ quan thực thi pháp luật cũng cần đảm bảo giám sát chặt chẽ, xử lý nghiêm các vi phạm liên quan đến loài ngoại lai cũng như tăng cường công tác quản lý, kiểm soát tại khu vực biên giới để ngăn chặn sự xâm nhập của các loài ngoại lai vào Việt Nam nếu không đảm bảo nguồn gốc hợp pháp.

11 | TỪNG BƯỚC LOẠI BỎ TÌNH TRẠNG BUÔN BÁN TRÁI PHÉP CÁC LOÀI CHIM HOANG DÃ

Hoạt động buôn bán và khai thác trái phép các loài chim hoang dã ở Việt Nam chủ yếu để phục vụ nhu cầu nuôi làm cảnh và tiêu thụ tại các nhà hàng đang ngày càng đáng ngại. Chỉ riêng trong năm 2023, ENV đã ghi nhận 975 vụ việc với khoảng 162.971 cá thể chim hoang dã bị quảng cáo và buôn bán có dấu hiệu vi phạm. Đây có lẽ chỉ là một phần nhỏ của thực trạng buôn bán trái phép chim hoang dã có thể lên tới hàng triệu cá thể mỗi năm tại Việt Nam. Với tình trạng và mức độ khai thác như hiện nay, quần thể tự nhiên của nhiều loài chim hoang dã có thể sẽ biến mất trong tương lai.

Ngày 17/5/2022, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị số 04/CT-TTg về việc nghiêm cấm săn bắt, buôn bán trái phép các loài chim hoang dã, chim di cư tại Việt Nam. Kể từ khi Chỉ thị này được ban hành, ENV đã ghi nhận nhiều nỗ lực mạnh mẽ của các cơ quan thực thi pháp luật trên cả nước trong công tác xử lý vi phạm về chim hoang dã. Tuy nhiên, với hoạt động buôn bán chim hoang dã trái phép vẫn đang diễn biến phức tạp như hiện nay, mỗi tỉnh/thành phố cần xây dựng một chiến dịch hiệu quả, cụ thể và phù hợp để đảm bảo xóa bỏ tình trạng này, đặc biệt là hoạt động buôn bán các loài chim hoang dã, chim di cư tại nhà hàng hay bày bán chim hoang dã công khai tại các chợ như “chợ chim” Thạnh Hóa ở tỉnh Long An - nơi có hàng nghìn cá thể chim hoang dã đang bị bày bán.

Hành động: Các cơ quan chức năng tại các tỉnh thành cần khẩn trương xây dựng các chiến lược hiệu quả để giải quyết tình trạng buôn bán trái phép chim hoang dã, tập trung vào các nhà hàng, chợ và cả hoạt động quảng cáo bán chim hoang dã trực tuyến, đồng thời áp dụng hình phạt nghiêm khắc đối với các đối tượng săn bắt, bẫy và buôn bán trái phép chim hoang dã. Đối với hoạt động buôn bán chim cảnh, mặc dù các loài chim bị buôn bán thường là loài thông thường nhưng các cơ quan thực thi pháp luật cũng cần nâng cao khả năng định dạng các loài chim hoang dã, chim di cư được bảo vệ để đảm bảo hiệu quả thực thi pháp luật và chấm dứt hoạt động buôn bán trái phép các loài này. Ngoài ra, chính quyền địa phương cũng cần tiến hành các chiến dịch truyền thông nâng cao nhận thức cho các chủ cửa hàng chim cảnh và nhà hàng để đảm bảo các cơ sở này tuân thủ pháp luật, đồng thời, tăng cường giám sát và quyết liệt thực hiện các chiến dịch gỡ bỏ lưới bắt chim cũng như bắt giữ các đối tượng săn bắt trái phép chim hoang dã.

12 GIẢM THIỂU NHU CẦU TIÊU THỤ ĐỘNG VẬT HOANG DÃ THÔNG QUA CÁC CHIẾN DỊCH TUYÊN TRUYỀN DO CÁC CƠ QUAN NHÀ NƯỚC THỰC HIỆN QUA CÁC PHƯƠNG TIỆN TRUYỀN HÌNH, TRUYỀN THANH, TRUYỀN THÔNG VÀ INTERNET

Theo đánh giá của nhiều chuyên gia, Việt Nam không chỉ là **quốc gia trung chuyển** mà còn là một **thị trường tiêu thụ ĐVHD** lớn trên toàn cầu. Tại Việt Nam, việc sử dụng ĐVHD, chủ yếu trong y học cổ truyền, tiêu thụ tại các nhà hàng hoặc nuôi làm cảnh đang đặt ra những thách thức lớn đối với đa dạng sinh học của Việt Nam và thế giới.

Bên cạnh việc hoàn thiện các quy định pháp luật về quản lý, bảo vệ ĐVHD và thực thi hiệu quả các quy định này, việc giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ ĐVHD cũng có ý nghĩa vô cùng quan trọng để tiến tới chấm dứt tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép tại Việt Nam. Ngoài các chiến dịch truyền thông nhằm giảm nhu cầu tiêu thụ ĐVHD đang được các tổ chức phi chính phủ và các tổ chức khác thực hiện, ENV tin rằng thông điệp truyền thông từ các cơ quan quản lý Nhà nước ở Trung ương và địa phương sẽ gia tăng hiệu quả và truyền tải rõ ràng lập trường của các cơ quan quản lý Nhà nước về việc không khuyến khích tiêu thụ và sử dụng trái phép cá thể, bộ phận và sản phẩm từ ĐVHD.

Hành động: Ủy ban nhân dân các tỉnh, thành phố cần chỉ đạo các sở, ban, ngành xây dựng hoặc phối hợp với các tổ chức có liên quan thực hiện các chiến dịch tuyên truyền, nâng cao nhận thức cộng đồng nhằm giảm nhu cầu tiêu thụ ĐVHD. Các kênh truyền thông khác nhau như truyền hình, truyền thanh, mạng xã hội và hoạt động tiếp cận trực tiếp cộng đồng cần được sử dụng hiệu quả để khuyến khích người dân không sử dụng ĐVHD hay sản phẩm từ ĐVHD.

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Được thành lập năm 2000, Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên (ENV) là một trong những tổ chức đầu tiên tại Việt Nam chuyên sâu về lĩnh vực bảo tồn thiên nhiên và bảo vệ môi trường. ENV đấu tranh ngăn chặn tình trạng buôn bán trái phép ĐVHD và hướng tới mục tiêu nâng cao nhận thức của cộng đồng về sự cần thiết phải bảo vệ thiên nhiên và các loài ĐVHD. Bằng các chiến lược mang tính sáng tạo và đổi mới, ENV mong muốn từng bước thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng, giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD. Bên cạnh đó, ENV cũng phối hợp chặt chẽ với các cơ quan chức năng nhằm tăng cường thể chế, chính sách và trực tiếp hỗ trợ các nỗ lực thực thi pháp luật trong công cuộc bảo vệ các loài ĐVHD đang bị đe dọa tại Việt Nam, trong khu vực và trên toàn thế giới.

LĨNH VỰC HOẠT ĐỘNG CỦA ENV

Từ năm 2007, ENV tập trung vào ba lĩnh vực trọng tâm mang tính chiến lược nhằm ngăn chặn hoạt động buôn bán ĐVHD trái phép bao gồm:

- Hỗ trợ đóng góp ý kiến để tăng cường thể chế, khắc phục các lỗ hổng pháp luật, phát triển các chính sách hiệu quả và thúc đẩy quá trình ra quyết định có liên quan tới bảo vệ ĐVHD.
- Hỗ trợ tăng cường thực thi pháp luật thông qua việc cung cấp thông tin và khuyến khích sự tham gia tích cực của cộng đồng cùng chung tay ngăn chặn tình trạng buôn bán ĐVHD trái phép.
- Giảm thiểu nhu cầu tiêu thụ các sản phẩm từ ĐVHD thông qua các chiến dịch dài hạn nhằm thay đổi thái độ và hành vi của cộng đồng.

TRUNG TÂM GIÁO DỤC THIÊN NHIÊN

Địa chỉ: Phòng 1701 (Tầng 17), tòa nhà 17T5,

Hoàng Đạo Thúy, Hà Nội

Điện thoại: 024 6 28 15424

Fax: 024 6 28 15423

Email: communication.env@gmail.com

Website: www.thiennhien.org

